

Analyse van minderjarige kinderen onder de armoedegrens in de gemeente Oss

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies

Inleiding

1. Opgroeien onder de armoedegrens in de gemeente Oss
 - 1.1 Actueel beeld van minderjarige kinderen
 - 1.2 Trends en ontwikkelingen
2. Gemeentelijke regelingen

Bijlage A. Afkortingenlijst

Bijlage B. Begrippenlijst

Versie: maart 2017

Samenvatting en conclusies

Gemeente Oss kent een ruimhartig armoedebeleid. Er zijn allerlei regelingen voor mensen met een laag inkomen. Ook ondersteunt en subsidieert de gemeente diverse ketenpartners, zoals de Voedselbank, Kledingbank en Stichting Leergeld. De hulp aan minima is soms praktisch van aard, bijvoorbeeld in de vorm van een voedselpakket of nieuwe wasmachine. De regeling Mee-doen is Belangrijk (Mib) geeft een financiële tegemoetkoming om mensen met weinig geld toch te kunnen laten deelnemen aan sociale, sportieve of culturele activiteiten. Voor minderjarige kinderen uit minimagezinnen zijn ook specifieke regelingen. Deze regelingen zijn gericht op onderwijskosten en sociale participatie.

Dit onderzoek is gericht op minderjarige kinderen in huishoudens met een laag inkomen. Een laag inkomen definiëren we als een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Het sociaal minimum is het bedrag dat de overheid nodig acht om in de levensonderhoud te voorzien. Het bedrag hangt af van leeftijd en leefsituatie. Het huishoudinkomen is een belangrijke indicator voor armoede. Bij een laag inkomen neemt de kans op armoede toe. Onder armoede verstaan we het gemis aan allerlei zaken die door de samenleving als noodzakelijk worden gezien en waarbij het gemis veroorzaakt wordt door onvoldoende inkomen en andere financiële bronnen. Wat als noodzakelijk wordt beschouwd is onderwerp van voortdurende discussie. Hieronder vallen in ieder geval basale basisbehoeften (voeding, kleding en huisvesting), enkele niet of moeilijk vermijdbare kosten (o.a. verzekeringen, niet-vergoede ziektekosten en persoonlijke verzorging) en sociale participatie. Met sociale participatie bedoelen deelname aan sociale, sportieve

en/of culturele activiteiten, zoals familiebezoek, lidmaatschap sportvereniging of het volgen van muziekles.

Het referentiejaar voor dit onderzoek is 2009. Trends en ontwikkelingen beslaan de periode 2009 t/m 2014. Wanneer gegevens van een recentere datum bekend zijn, zijn deze opgenomen in de notitie. Ons doel is een zo'n actueel mogelijk beeld te geven van minderjarige kinderen die opgroeien onder de armoedegrens in de gemeente Oss. We hebben verder enkele cijfers vergeleken met Nederland, Noord-Brabant en de vergelijkbare gemeenten Lelystad en Helmond.

Met deze notitie geven wij antwoord op deze drie vragen:

1. Hoeveel minderjarige kinderen in de gemeente Oss groeien op in een huishouden met een laag inkomen?
2. Is het aantal minderjarige kinderen in huishoudens met een laag inkomen toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven?
3. Hoe is het gebruik van gemeentelijke regelingen voor minderjarige kinderen?

Kwart meer kinderen in armoede in 2014, stijging zet door

In 2014 is het aantal minderjarige kinderen dat opgroeit in een huishouden met een laag inkomen toegenomen met 27 procent ten opzichte van 2009. Uit de prognose van de Minimascan 2016 blijkt verder dat het aantal kinderen blijft stijgen. Ten opzichte van 2014 is sprake van een toename van 6 procent. In huishoudens met een inkomen tot 105% van het sociaal minimum is de stijging tussen 2009 en 2014 zelfs 50 procent. De financiële crisis en recessie hebben ook impact op kinderen. Bijvoorbeeld doordat één of beide ouders hun baan verliezen. Een

andere factor is de forse toename van eenoudergezinnen. In 2014 is het aantal eenoudergezinnen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum gegroeid met 56 procent.

In Oss is het aantal minderjarige kinderen dat opgroeit onder de armoedegrens tussen 2009 en 2014 sneller gestegen dan landelijk gemiddeld. In Nederland is de toename 13 procent. Ook in de provincie Noord-Brabant en gemeente Helmond is de toename minder groot dan in Oss. In Lelystad is de stijging van het aantal minderjarige kinderen in een huishouden met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum hoger dan Oss.

1 op 8 minderjarige kinderen groeit op in huishouden met laag inkomen

De gemeente Oss telt 5.270 huishoudens met een laag inkomen. Van deze huishoudens bestaan 480 huishoudens uit een paar met kinderen en 840 huishoudens is een eenoudergezin. Er zijn 2.510 thuiswonende kinderen in deze huishoudens, waarvan 2.110 minderjarige kinderen. In de gemeente Oss groeit 1 op 8 minderjarige kinderen op onder de armoedegrens.

Het percentage minderjarige kinderen in de gemeente Oss die opgroeien onder de armoedegrens ligt rond het landelijk en provinciaal gemiddelde. In vergelijkbare gemeenten Helmond en Lelystad groeien meer kinderen op in armoede. In 2014 wonen in deze gemeenten 3.000 minderjarige kinderen in een huishouden met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.

Puber vaakst in armoede

Van alle minderjarige kinderen in huishoudens met een laag inkomen is 41 procent tussen de 12 en 18 jaar oud. Zij vormen de grootste groep. De meeste aanvragen bij Stichting Leergeld Maas en Leijgraaf en Jeugdsportfonds Brabant worden ook gedaan voor kinderen in deze leeftijdsklasse. Bij Stichting Leergeld gaat het volgens hun schatting om 80 procent van de aanvragen en bij het Jeugdsportfonds om 54 procent. Bij het Jeugdcultuurfonds is deze groep iets minder dan de helft onder aanvragers (48%). Een derde van de kinderen onder de armoedegrens valt in de leeftijdscategorie 6 tot 12 jaar. Een kwart is jonger dan 6 jaar.

1 op 5 minderjarige kinderen in Ruwaard en Schadewijk onder armoedegrens

Gemeente Oss is opgedeeld in elf wijken. In de wijken Ruwaard en Schadewijk groeit 1 op 5 minderjarige kinderen op in een huishouden met een laag inkomen. Van alle minderjarige kinderen onder de armoedegrens in de gemeente Oss woont bovendien 44 procent in deze wijken. In de wijken buiten Oss-stad varieert het aandeel minderjarige kinderen in huishoudens met een laag inkomen ten opzichte van het totaal aantal minderjarige kinderen tussen de 5 en 8 procent. De meeste aanvrager bij Stichting Leergeld en Jeugdsportfonds komen ook uit de wijken Ruwaard en Schadewijk. Het gaat om de helft van alle in 2016 goedgekeurde aanvragen bij beide ketenpartners. Van de aanvragen bij het Jeugdcultuurfonds kon geen verdeling naar wijk worden gemaakt door het ontbreken van deze informatie.

Inleiding

Armoede is het gemis aan allerlei zaken die door de samenleving als noodzakelijk worden gezien en waarbij het gemis veroorzaakt wordt door onvoldoende inkomen en andere financiële bronnen.¹ Andere financiële bronnen zijn bijvoorbeeld partneralimentatie, (rendement op) spaartegoeden of vermogen en aanvullend pensioen. Wat wij als noodzakelijk beschouwen is afhankelijk van tijd en plaats. Arm zijn nu is anders dan een eeuw geleden. Arm zijn in Nederland is anders dan in een ontwikkelingsland. De zaken die als noodzakelijk worden beschouwd blijven altijd onderwerp van discussie.

In deze notitie spreken wij daarom over de kans op armoede. Om praktische redenen is dit afgebakend op basis van inkomen. Het inkomen van een huishoudens is een belangrijke indicator. Een laag inkomen daarentegen is niet hetzelfde als armoede. Huishoudens met een laag inkomen hoeven geen gemis te ervaren. Armoede is dus ook subjectief. De kans op armoede neemt echter wel toe naarmate het inkomen lager is. Huishoudens die langdurig moeten rondkomen met een laag inkomen zijn extra kwetsbaar. Van langdurigheid is sprake als ten minste vier jaar het huishoudinkomen laag is.

In Nederland staat de overheid garant voor een bestaansminimum. Dit wordt ook wel het sociaal minimum genoemd. Het bestaansminimum is het bedrag dat volgens de overheid nodig is om in het eigen levensonderhoud te voorzien. Inbegrepen zijn de basale basisbehoeften – voeding, kleding en huisvesting – en enkele niet of moeilijk vermijdbare kosten. Denk hierbij aan verzekeringen, niet-vergoede ziektekosten en persoonlijke verzorging. De overheid heeft ook nog aanvullende inkomensondersteunende regelingen, zoals huur- en zorgtoeslag, voor huishoudens met een laag inkomen. Van deze regelingen maken niet alleen mensen met een uitkering gebruik. De doelgroep is dus groter.

In Nederland worden verschillende rekenmethoden gebruikt om inkomensarmoede af te bakenen. De meest gebruikte methoden zijn de lagen-inkomensgrens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de beleidsmatige inkomensgrens, de Europese armoedegrens en de budgetgrens van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Deze inkomensgrenzen zijn toegespitst op het besteedbaar huishoudensinkomen of een afleiding hiervan.² In deze notitie kiezen wij voor de beleidsmatige inkomensgrens. Deze methode neemt het sociaal minimum als uitgangspunt. Wij hanteren twee inkomensgrenzen. Een laag inkomen definiëren wij als een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Een zeer laag ligt op 105% van dat niveau.

1 Jehoe-Gijsbers, G. (2004). *Sociale uitsluiting in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

2 CBS (2015a). *Armoede en sociale uitsluiting 2015*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek, p.14-15.

De gemeente Oss gebruikt voor het minimaal beleid de inkomensgrens van 120% van het sociaal minimum. Een huishouden met een inkomen tot die grens kan gebruik maken van diverse gemeentelijke regelingen. Zoals zal blijken groeit de meerderheid van de minderjarige kinderen op in een huishouden met een inkomen tot 105% van het sociaal minimum. Wij vinden dit zo'n significant verschil dat deze inkomensgrens apart is opgenomen.

Het sociaal minimum is niet voor iedereen hetzelfde bedrag. De hoogte van het bedrag is afhankelijk van leeftijd en leefsituatie. In tabel 1 zijn naar leefsituatie en leeftijd de maximale netto maandinkomens van drie inkomensgrenzen opgenomen. Het betreft de bedragen per 1 januari 2017. Elk half jaar wordt de hoogte van het bestaansminimum vastgesteld.

tabel 1

sociaal minimum netto maandinkomen (excl. 5% vakantiegeld), bedrag per 1 januari 2017

	100%	105%	120%
vanaf 21 jaar tot pensioengerechtigde leeftijd			
alleenstaande / alleenstaande ouder	933,65	980,33	1.120,38
gehuwd / samenwonend	1.333,78	1.400,47	1.600,54
vanaf pensioengerechtigde leeftijd			
alleenstaande / alleenstaande ouder	1.048,93	1.101,38	1.258,72
gehuwd / samenwonend	1.432,66	1.504,29	1.719,19

bron: website Rijksoverheid, eigen berekening

Lokaal armoedebelief gemeente Oss

De gemeente Oss kent een ruimhartig armoedebelief. Het beleid heeft tot doel om aanvullende inkomensondersteuning te bieden en armoede te bestrijden. De gemeente mag geen inkomenspolitiek voeren, maar kan wel financiële tegemoetkomingen aan minima ter beschikking stellen. Als een financieel steuntje in de rug. Het beleid bestaat uit een mix van allerlei regelingen. Een deel bestaat uit een min of meer dwingend wettelijk kader, bijvoorbeeld de bijzondere bijstand en de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Daarnaast er is eigen beleidsruimte voor een gemeentelijk minimabeleid.

De gemeente Oss steunt en subsidieert ketenpartners om huishoudens met weinig geld te ondersteunen. Deze hulp kan praktisch zijn, zoals bijvoorbeeld een voedselpakket van de Voedselbank of kleding via de Kledingbank. Bij andere ketenpartners gaat het om een financiële tegemoetkoming, zoals de contributie van de sportvereniging (Jeugdsportfonds Brabant) of het lesgeld voor muziekles (Jeugdcultuurfonds Brabant). De Stichting Leergeld Maas en Leijgraaf biedt minimagezinnen met schoolgaande kinderen financiële en/of praktische ondersteuning met betrekking tot onderwijskosten.

De regeling Meedoen is Belangrijk (Mib) heeft tot doel om sociale participatie onder minima te bevorderen door hiervoor een financiële tegemoetkoming beschikbaar te stellen. Per gezinlid kan jaarlijks € 150,- worden aangevraagd. De aanvrager kan dit bedrag vrij besteden aan sociale, sportieve en culturele activiteiten. Denk hierbij aan familiebezoek, bezoek aan een museum, lidmaatschap van een sportvereniging of de harmonie. Steekproefsgewijs wordt gecontroleerd of het geld ook aan het doel

wordt besteed. Voor minderjarige kinderen in minimagezinnen zijn er nog aanvullende regelingen, zoals voor zwembad (€ 300,- verspreid over twee jaar) en schoolkosten (€100,- basisonderwijs, €250,- voortgezet onderwijs per jaar).

Om in aanmerking te komen geldt een inkomensgrens. Huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum kunnen gebruik maken van deze regelingen. Het inkomen kan komen uit betaald werk of een uitkering.

Gebruikte bronnen

Voor het onderzoek hebben wij vooral gebruik gemaakt van het Regionaal Inkomensonderzoek (RIO) van het CBS. Deze cijfers geven het meest betrouwbare beeld van inkomen en inkomens-ontwikkeling, omdat deze zijn gebaseerd op de belastinggegevens. De cijfers zijn op buurtniveau beschikbaar, waardoor een goed beeld ontstaat van de verschillen binnen de gemeente.

Het RIO heeft twee nadelen. Ten eerste zijn de cijfers afgerond om tientallen op het niveau waarop ze geaggregeerd zijn. Hierdoor kunnen calculatieverschillen ontstaan. Bijvoorbeeld de som van de totalen per buurt is niet automatisch hetzelfde als het totaal van een wijk als dit op wijkniveau is geaggregeerd. De wijkindeling van het CBS wijkt af van de wijkindeling zoals binnen de gemeente Oss wordt gebruikt, daarom is gekozen om uit te gaan van de cijfers op buurtniveau en hiervan optellingen te maken naar wijk- en gemeenteniveau.

Ten tweede is voor de statistische verwerking van de gegevens door het CBS twee jaar nodig. Momenteel zijn de meest actuele cijfers over 2013. Wanneer uit andere bronnen cijfers over de jaren 2014, 2015 en/of 2016 beschikbaar zijn, zijn deze wel opgenomen in de notitie.

De Minimascan 2016 van Stimulansz geeft een prognose voor de jaren 2014 t/m 2016. Het uitgangspunt zijn de cijfers uit het RIO 2014. Voor de prognose gebruikt Stimulansz een rekenmethode van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Deze methode is door de VNG in 1994 ontwikkeld en heeft in de loop der jaren bewezen betrouwbaar te zijn.

Het referentiejaar is 2009. Dit biedt de mogelijkheid om over een periode van vijf jaar trends en ontwikkelingen in beeld te brengen. In deze periode ligt het zwaartepunt van de financiële crisis (2008-2009) en de daaropvolgende recessie. De Nederlandse economie is in 2014 met 0,9 procent gegroeid ten opzichte van een jaar eerder. Hiermee zet het gematigde herstel, dat halverwege 2013 begon, voorzichtig door. Het is eveneens de periode waarin de gemeentelijke herindeling met Lith (per 1 januari 2011) plaatsvindt. Op 1 januari 2015 is ook Geffen, na het opheffen van de gemeente Maasdonk, bij Oss gekomen. Om trendbreuken als gevolg van de gemeentelijke herindelingen te voorkomen is ervoor gekozen om voor de periode 2009 t/m 2014 uit te gaan

van de gemeentegrenzen per 1 januari 2015. Dat betekent dat ook de cijfers van de voormalige gemeente Lith (periode 2009-2010) en Geffen (2009-2013) zijn meegeteld, tenzij anders vermeld.

We vergelijken ook de situatie en ontwikkelingen rondom minderjarige kinderen in huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Oss met andere gebieden en gemeenten. Voor deze vergelijking hebben we gekozen voor Nederland, de provincie Noord-Brabant en de gemeenten Lelystad en Helmond. Lelystad is gekozen omdat het net als Oss en geconcentreerd stedelijke kern heeft in een landelijk omgeving. Lelystad is qua inwoneraantal iets kleiner dan de gemeente Oss, maar wel iets groter dan Oss-stad. Oss-stad is binnen de gemeente Oss de grootste kern en kent de meeste huishoudens met een laag inkomen. De gemeente Helmond heeft net als Oss zo'n 90 duizend inwoners. Helmond en omgeving kennen een grotere mate van stedelijkheid. De mate van stedelijkheid heeft invloed op de concentratie huishoudens met een laag inkomen.

3 CBS (2015b). *Nederland in 2014. Een economisch overzicht*. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek, p.12

1. Opgroeien onder de armoedegrens in de gemeente Oss

Hoeveel minderjarige kinderen in de gemeente Oss groeien op in een huishouden met een laag inkomen?

Is het aantal minderjarige kinderen in huishoudens met een laag inkomen toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven?

“[D]e huidige complexe en veranderlijke samenleving [stelt] hoge eisen aan de jeugd en [...] de benodigde vaardigheden om tot zelfstandigheid te komen [worden] niet alleen op school en gezin verworven, maar in steeds grotere mate in de vrije tijd [...] ontwikkeld.”⁴ Maatschappelijke participatie is onontbeerlijk in de persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Maar een gezin dat weinig geld heeft, ontbreekt het aan financiële middelen om de contributie van de sportvereniging betaalt of muzieklessen te betalen. In het lokaal armoedebeleid zijn speciale regelingen opgenomen

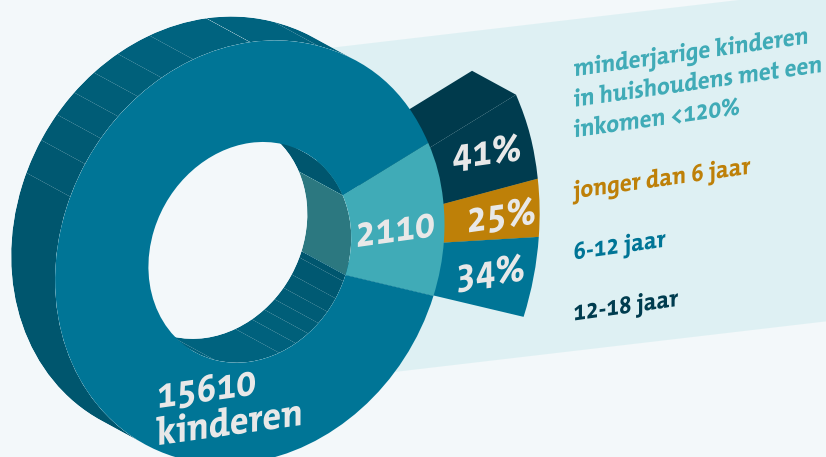
om de participatie van kinderen uit arme gezinnen financieel te ondersteunen. De gemeente voert zelf de regeling Meedoen is belangrijk uit, en ondersteunt en subsidieert een aantal ketenpartners. De ketenpartners zijn Stichting Leergeld Maas en Leijgraaf, het Jeugdsportfonds Brabant en het Jeugdcultuurfonds Brabant.

1.1 Actueel beeld van minderjarige kinderen

1 op 8 minderjarige kinderen groeit op in huishouden met laag inkomen

In 2014 zijn in de gemeente Oss 5.270 huishoudens met een laag inkomen. Dat wil zeggen een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. In een kwart van deze huishoudens maken thuiswonende kinderen deel uit van het gezin. In de gemeente Oss zijn er 2.510 thuiswonende kinderen in huishoudens met een laag inkomen, waarvan 2.110 minderjarige kinderen. In de gemeente Oss groeit 1 op de 8 minderjarige kinderen op onder de armoedegrens.

Figuur 1: minderjarige kinderen in huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum, per leeftijdscategorie, 2014

bron: Regionaal Inkomensonderzoek, CBS (2014)

⁴ Jehoel-Gijsbers, G. (2004), p.32

Meeste minderjarige kinderen in huishoudens met inkomen tot 105%

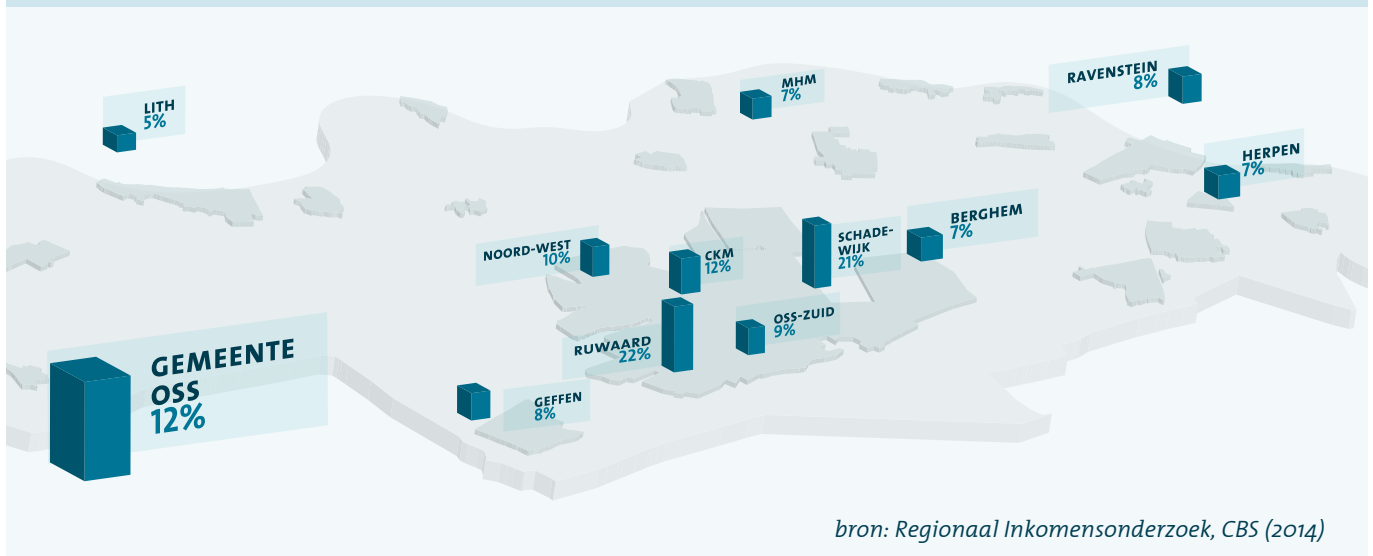
Van alle minderjarige kinderen die opgroeien in een huishouden met een laag inkomen woont 71 procent in huishoudens met een inkomen tot 105% van het sociaal minimum (niet in figuur). Dit zijn 1.500 minderjarige kinderen. Ten opzichte van alle minderjarige kinderen in de gemeente Oss gaat het om 1 op 12 kinderen. Zo'n 2 tot 3 kinderen per schoolklas.

1 op 5 kinderen in Ruwaard en Schadewijk groeit op in armoede

In de wijken Ruwaard en Schadewijk groeit een op de vijf minderjarige kinderen op in een huishouden met een laag inkomen (figuur 2). Van alle minderjarige kinderen die opgroeien onder de armoedegrens woont 44 procent in deze wijken.

In de wijk Centrum, Krinkelhoek, Mettegeupel zijn veel huishoudens met een inkomen tot 120%, maar het aandeel minderjarige kinderen is hier lager. Dit komt omdat in deze huishoudens voor bijna twee derde uit eenpersoonshuishoudens bestaan.

Figuur 2: aandeel minderjarige kinderen in huishoudens met een laag inkomen per wijk, 2014

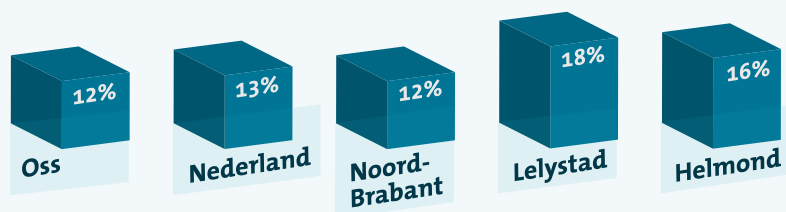

Aantal kinderen in armoede ligt in Oss rond landelijk en provinciaal gemiddelde

Het percentage minderjarige kinderen dat opgroeit onder de armoedegrens ligt in Oss rond het landelijk en provinciaal gemiddeld. In Nederland groeit 13 procent van de minderjarige kinderen op in een huishouden met

een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. In de provincie Noord-Brabant is dit 12 procent. Het aandeel minderjarige kinderen onder de armoedegrens ligt in Oss onder het niveau met Helmond en Lelystad. In deze gemeenten gaat het om respectievelijk 16 en 18 procent van de kinderen.

Figuur 3: percentage minderjarige kinderen dat opgroeit in een huishouden met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum in 2014

bron: Regionaal Inkomensonderzoek, CBS (2014)

1.2 Trends en ontwikkelingen

Een kwart meer minderjarige kinderen in armoede

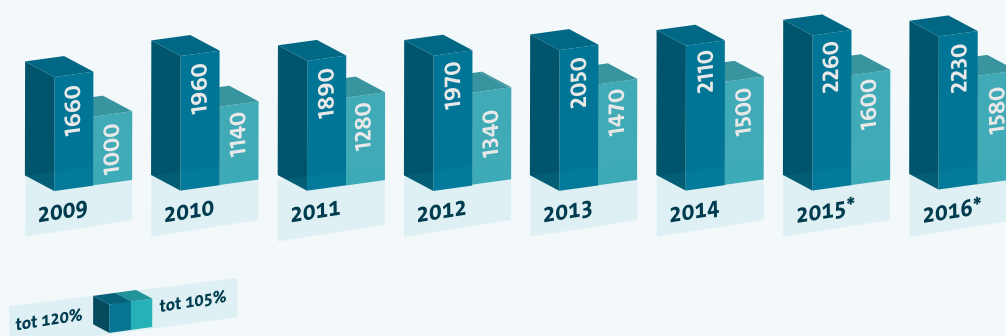
In de gemeente Oss is het aantal minderjarige kinderen dat opgroeit in een huishouden met een laag inkomen toegenomen. In 2014 is de toename 27 procent ten opzichte van 2009 (figuur 4). Het aantal minderjarige kinderen in een gezin met een inkomen tot 105% van het bestaansminimum is zelfs sneller gestegen, met 50 procent. In dezelfde periode neemt het aantal minderjarige kinderen in de gemeente Oss slechts toe met 4,5 procent.

De financiële crisis en de daaropvolgende recessie heeft invloed gehad op kinderen. Bijvoorbeeld doordat één of beide ouders hun baan verliezen. Een andere factor is de forse toename van het aantal eenoudergezinnen tussen 2009 en 2014. In de gemeente Oss

nam het aantal eenoudergezinnen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum toe met 56 procent; van 540 naar 840 eenoudergezinnen. Ook het aantal (echt-)paren met kinderen neemt in deze periode toe. In 2014 zijn er 12 procent meer (echt-)paren met kinderen met een inkomen op de 120%-grens. Aantal minderjarige kinderen in armoede blijft stijgen

De prognose uit de Minimascan 2016 laat een verdere stijging zien. In 2016 loopt het aantal kinderen in een gezin met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum loopt tot 2.230 kinderen. Ten opzichte van 2014 is sprake van een geprognosticeerde stijging van 6 procent. Onder minderjarige kinderen in huishoudens tot de 105%-inkomensgrens is een toename van 5 procent.

Figuur 4: aantal minderjarige kinderen in huishoudens met een laag en zeer laag inkomen 2009-2016

* prognose, Minimascan 2016, Stimulanz (2016)

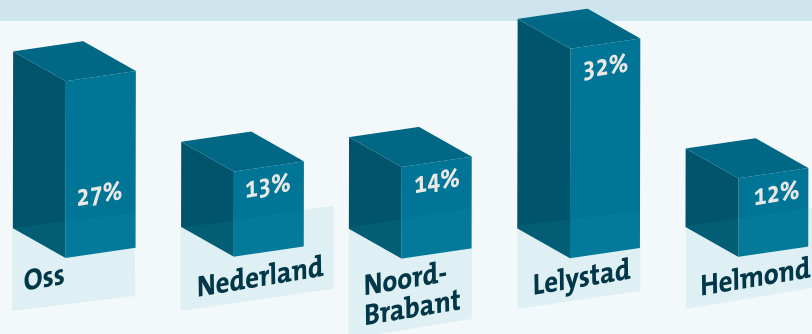
bron: Regionaal Inkomensonderzoek, CBS (2014), Minimascan 2016, Stimulanz (2016)

Stijging aantal minderjarige kinderen in armoede fors hoger dan landelijk gemiddelde

In Oss is de toename van het aantal minderjarige kinderen dat opgroeit in een huishouden met een laag inkomen fors hoger dan het landelijk gemiddelde. In de periode 2009-2014 neemt het aantal kinderen in Nederland met 13 procent toe. In de gemeente Oss is dit 27 procent (figuur 5). Ook in Noord-Brabant en

Helmond is de toename lager dan in Oss. In Lelystad is in dezelfde periode juist sprake van een grotere toename in vergelijking met Oss. In absolute zin is het aantal minderjarige kinderen in Helmond en Lelystad hoger dan in Oss. In 2014 groeien in beide gemeenten 3.000 minderjarige kinderen op onder de armoede grens. In Oss zijn dit 2.110 minderjarige kinderen.

Figuur 5: toename minderjarige kinderen in huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum 2009-2014

* prognose, Minimascan 2016, Stimulanz (2016)

bron: Regionaal Inkomensonderzoek, CBS (2014), Minimascan 2016, Stimulanz (2016)

2. Gemeentelijke regelingen voor kinderen in armoede

In het lokaal armoedebelief zijn enkele regelingen opgenomen voor kinderen in armoede. Met de regelingen wil de gemeente sociale participatie door kinderen uit minimagezinnen (financieel) mogelijk maken. De kans op sociale uitsluiting neemt toe als het huishoudinkomen laag is. Er is bijvoorbeeld geen geld om de contributie van de voetbalclub te betalen of voor het cursusgeld voor vioolles of schoolkosten.

De gemeente Oss staat stapelen toe. Dat betekent dat één kind van meerdere regelingen gebruik kan maken. Om echt te zien hoeveel kinderen gebruik maken van de regelingen is het noodzakelijk dit stapelen in kaart te brengen. Om privacy redenen zijn organisaties niet bereid informatie die naar individuele aanvragers leiden te delen. Hierdoor is het stapelen niet in kaart gebracht. Een kind kan bij verschillende regelingen voorkomen. Dit geeft een vertekend beeld van het aantal kinderen dat gebruik maakt van de beschikbare regelingen.

Regeling Meedoen is belangrijk

De regeling Meedoen is belangrijk (Mib) is beschikbaar voor iedereen met een laag inkomen. Het kader voor deze regeling is de Participatiewet en de gemeente Oss voert de regeling zelf uit. Voor elk gezinslid, dus ook voor volwassenen, kan per jaar € 150,- worden aangevraagd voor deelname aan sociale, sportieve en culturele activiteiten. Binnen de regeling zijn ook specifieke maatregelen voor minderjarige kinderen.

Zwemlessen

Leren zwemmen is niet alleen leuk, maar vinden we in Nederland om veiligheidsredenen erg belangrijk. Deze regeling voorziet in een

financiële tegemoetkoming voor minimagezinnen met kinderen van 5 tot 12 jaar voor diplomazwemmen. Voor een periode van twee jaar kan € 150,- per jaar worden aangevraagd. De bijdrage is onvoldoende om diploma A te halen. Ouders zullen uit eigen middelen moeten bijpassen. Wij hebben niet onderzocht in hoeverre dat ook gebeurt, maar het is aanmerkelijk dat (sommige) ouders hiervoor het geld niet hebben of het er niet willen aan uitgeven. Het is de verantwoordelijkheid van ouders om te zorgen dat hun kind(eren) zwemveilig zijn. Voor kinderen in groep 7 zonder zwemdiploma heeft de gemeente Oss nog de zogeheten Vangnetregeling Oss Waterdicht. Bij het gebruik van deze regeling speelt de hoogte van huishoudinkomen geen rol. Via basisscholen vindt een inventarisatie plaats en het programma wordt door het Golfbad uitgevoerd. Wij kunnen niet in kaart brengen in hoeverre kinderen die via de Mib-regeling gebruik hebben gemaakt en vervolgens alsnog via het Vangnetregeling, Stichting Leergeld of Jeugdsportfonds Brabant een zwemdiploma hebben behaald.

In 2016 hebben 185 kinderen gebruik gemaakt van de Mib-regelingen. Dertig kinderen hebben deelgenomen aan een zwemprogramma via de Vangnetregeling Oss Waterdicht.

Schoolkosten

De gemeente stelt per kind van 4 tot 18 jaar een bedrag beschikbaar als tegemoetkoming in de schoolkosten. Ouders kunnen dit gebruiken voor bijvoorbeeld de vrijwillige ouderbijdrage, waaruit de school allerlei activiteiten financiert. Basisschoolleerlingen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen jaarlijks een bedrag van € 100,- aanvragen en voor scholieren in het voortgezet onderwijs is een bedrag van € 250,- beschikbaar.

Stichting Leergeld Maas en Leijgraaf

Stichting Leergeld Maas en Leijgraaf is onderdeel van het landelijk netwerk van stichtingen en heeft tot doel een sociaal isolement of de sociale uitsluiting van kinderen van 4 tot 18 jaar uit minimagezinnen te voorkomen. Het gaat om gezinnen voor wie de overheidsvoorzieningen uitgeput, ontoereikend of niet beschikbaar zijn, maar die ook onvoldoende eigen middelen hebben om hun kinderen te laten deelnemen aan sociale en culturele activiteiten. Stichting Leergeld biedt een vangnet voor deze kinderen, opdat zij kennis kunnen opdoen en sociale vaardigheden kunnen ontwikkelen. Soms ook in heel praktische zin, zoals een nieuwe fiets of sportattributen.

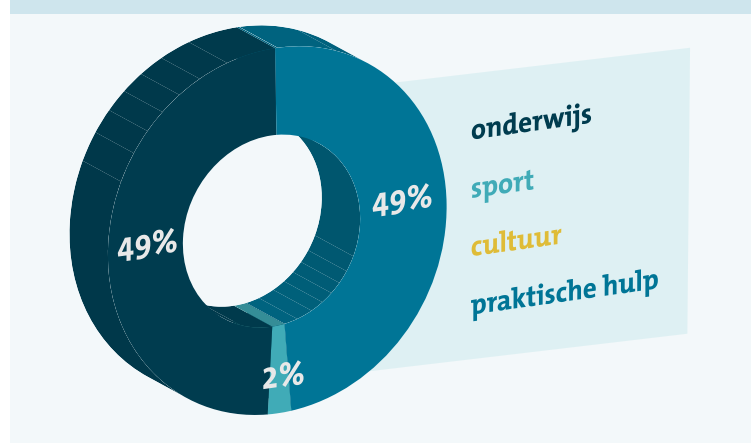
In 2016 is per kind maximaal € 185,- beschikbaar. De hoogte van het bedrag wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld op basis van de gemeentelijke subsidie en het aantal aanvragen in het jaar daarvoor. Stichting Leergeld Maas en Leijgraaf werkt in een regio voor meerdere gemeenten. Voor kinderen uit alle gemeenten wordt hetzelfde bedrag gehanteerd. Donaties aan Stichting Leergeld worden gereserveerd indien het aantal aanvragen het subsidiebedrag overschrijden. Ouders kunnen zichzelf aanmelden bij Stichting Leergeld waarna een intake plaatsvindt. Onderdeel daarvan is een inkomenstoets.

Wanneer de aanvrager in de Oss-stad woont, vindt de intake bij het gezin thuis plaats. Voor aanvragers uit de dorpen volgt een uitnodiging voor een intake op het kantoor van Stichting Leergeld. Bij een hernieuwde aanvraag moet een bewijs van inkomen worden laten zien, maar wordt niet opnieuw een inkomenstoets uitgevoerd. Ouders kunnen via Stichting Leergeld geen bijdrage meer krijgen voor door scholen georganiseerde meerdaagse (buitenlandse) reizen. Een bijdrage voor dagexcursies in Nederland is nog wel mogelijk. Ook voor zwemlessen geeft Stichting Leergeld geen bijdrage meer. Zwemlessen loopt via de regeling Meedoen is belangrijk en het Jeugdsportfonds.

8 op 10 van de ondersteunde kinderen is een puber

In 2016 ondersteunt Stichting Leergeld 213 gezinnen financieel. Het ging hierbij om 368 kinderen in de leeftijd van 4 t/m 17 jaar. Op basis van een schatting van Stichting zelf is 80 procent van de kinderen tussen 12 en 18 jaar. De schoolkosten in het voortgezet onderwijs zijn hoger in vergelijking met het basisonderwijs. Het ligt daarom ook voor de hand dat ouders zoeken naar extra financiële middelen om hun kind(eren) volwaardig te laten participeren aan activiteiten op school. Negentien procent van de kinderen valt in de leeftijdsklasse van 6 tot 12 jaar.

Figuur 6: verdeling uitgaven Stichting Leergeld Maas & Leijgraaf, 2016

bron: Stichting Leergeld Maas & Leijgraaf

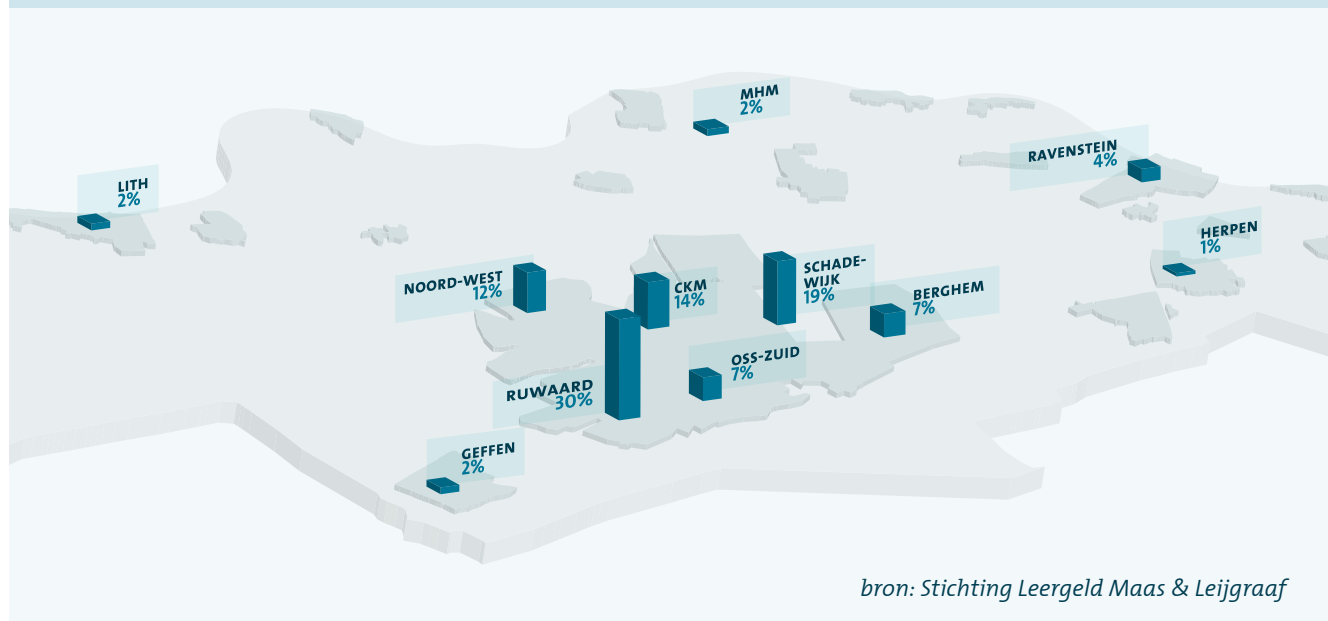
Helpt van de uitgaven voor praktische ondersteuning

Voor ondersteuning aan minimagezinnen uit de gemeente Oss is in 2016 € 55.375,- uitgegeven. Per kind is gemiddeld € 150,48 besteed. Van het budget is 49 procent uitgegeven aan praktische hulp, zoals een laptop of fiets (figuur 6). Een ongeveer gelijk bedrag is uitgegeven als tegemoetkoming in de schoolkosten. Aan sport is € 1.288,- en aan cultuur zijn geen uitgaven gedaan. Aanvragen voor sport en cultuur zijn door Stichting Leergeld doorgestuurd naar respectievelijk Jeugdsportfonds Brabant en Jeugdcultuurfonds Brabant.

Meeste gezinnen in Ruwaard en Schadewijk

Van alle gezinnen die Stichting Leergeld ondersteunt, woont 8 op de 10 in Oss-stad (figuur 7). Dit komt grotendeels overeen met de verdeling van het aantal huishoudens met een laag inkomen. Van alle huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum woont 78 procent in Oss-stad (niet in figuur). In de wijken Ruwaard en Schadewijk zijn de meeste gezinnen die worden ondersteund door Stichting Leergeld.

Figuur 7: verdeling huishoudens stichting Leergeld Maas & Leijgraaf, per wijk (peildatum 17-01-2017)

Jeugdsportfonds Brabant

Gemeente Oss sluit zich in 2014 aan bij het Jeugdsportfonds Brabant. Door het fonds worden financiële drempels weggenomen of verlaagd voor minderjarige kinderen uit minimagezinnen om te sporten. Het Jeugdsportfonds stelt per cursusjaar maximaal 225 euro per kind beschikbaar. Het fonds betaalt de contributie en/of voorziet in sportattributen. Ouders krijgen het geld niet zelf. De contributie wordt rechtstreeks aan de vereniging overgemaakt en in geval van sportbenodigheden wordt een voucher verstrekt om bij een aangesloten sportwinkel de sportattributen aan te schaffen.

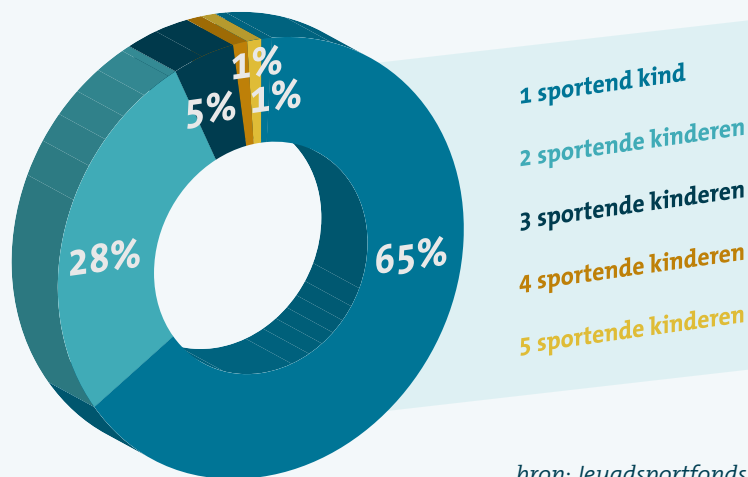
Om in aanmerking te komen voor een bijdrage van het Jeugdsportfonds mag het huishoudinkomen niet hoger zijn dan 120% van het sociaal minimum. De aanvraag verloopt via

een intermediair. Stichting Leergeld Maas en Leijgraaf handelt de aanvragen in de gemeente Oss af, maar de uiteindelijke goed- of afkeuring ligt bij het Jeugdsportfonds.

Steeds meer minimagezinnen maken gebruik van Jeugdsportfonds

In 2016 maken 159 gezinnen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum gebruik van het Jeugdsportfonds (figuur 8). Dit is een toename van 11 procent ten opzichte van 2015. In totaal zijn 230 aanvragen in 2016 goedgekeurd. Ten opzichte van een jaar eerder is het totaal aanvragen gedaald met 9 procent. Van de sportende kinderen via het Jeugdsportfonds is 54 procent tussen 12 en 17 jaar oud. 39 procent valt in de leeftijdscategorie 6 t/m 11 jaar. Bij zes aanvragen is het kind 18 jaar (2,6% van alle aanvragen). Jonger dan 6 jaar is 4 procent van de aanvragers.

Figuur 8: minimagezinnen naar aantal sportende kinderen per gezin, 2016

bron: Jeugdsportfonds Brabant

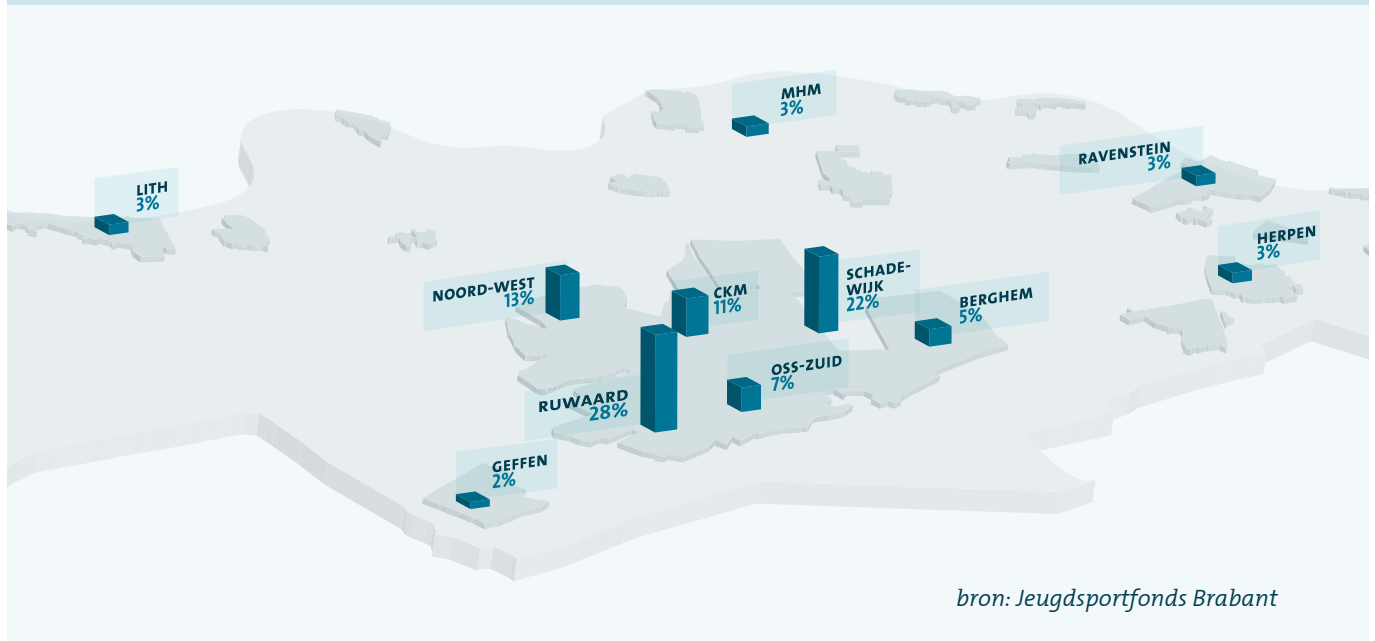
De populairste sport is voetbal. In 2016 ging het om 43 procent van alle aanvragen. Andere sporten die in 2016 op veel aanvragen kunnen rekenen zijn fitness (24 aanvragen), zwemmen (overig) (22), taekwondo (18) en kickboksen (16).

Onder jongens is 61 procent van de aanvragen voor voetbal. Taekwondo (6,7%), judo (6%) en kickboksen (6%) volgen grote afstand. In 2016 heeft fitness aan populariteit ingeboekt ten opzichte van 2015. Meisjes doen vooral aan fitness (20,5%), zwemmen (overig) (17,9%) en gymnastiek/turnen (11,5%).

Helft kinderen komen uit Ruwaard en Schadewijk

De helft van alle kinderen die sporten met een financiële bijdrage van het Jeugdsportfonds Brabant woont in de wijken Ruwaard en Schadewijk (figuur 9). Het zijn ook de wijken met de grootste concentratie minderjarige kinderen die opgroeien in huishoudens met een inkomen tot 120%.

Figuur 9: Verdeling goedgekeurde aanvragen, naar wijk, 2016

Jeugdcultuurfonds Brabant

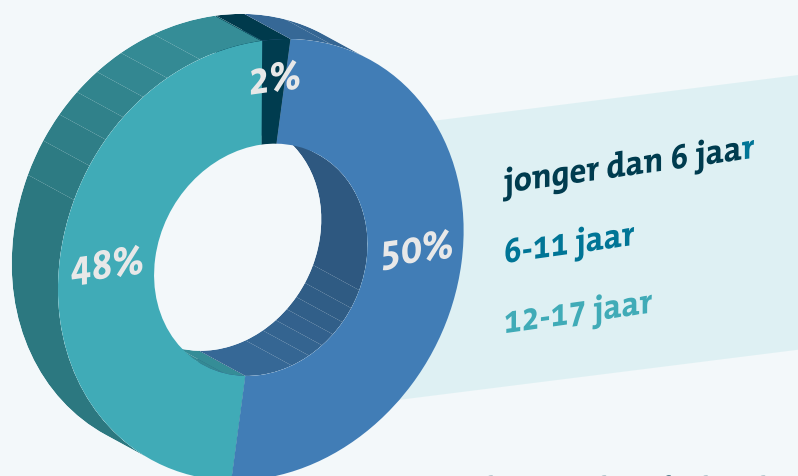
De gemeente Oss heeft zich in 2015 aangesloten bij het Jeugdcultuurfonds Brabant. Het Jeugdcultuurfonds is qua opzet en uitvoering gelijk aan het Jeugdsportfonds. Het fonds richt zich op deelname van kinderen aan culturele activiteiten, zoals muziekles of lidmaatschap toneelvereniging. Ook hier gaat het hoofdzakelijk om contributie, maar de aanschaf van attributen behoort wel tot de mogelijkheden. Er is jaarlijks per kind een bedrag van maximaal 450 euro beschikbaar.

Jeugdcultuurfonds staat nog in de kinderschoenen

Het is nog te vroeg om trends waar te nemen. In het eerste jaar (2015) hebben de ouders van 12 minderjarige kinderen een aanvraag ingediend. Het zijn allemaal meisjes in de leeftijd van 5 t/m 17 jaar. In 2016 is het aantal aanvragen gestegen naar 44. Dat is een forse toename. 34 procent van de aanvrager is een jongen.

De helft van de aanvragers is tussen de 6 en 11 jaar oud (figuur 10). Bij het Jeugdsportfonds en Stichting Leergeld is deze leeftijdscategorie verhoudingsgewijs kleiner.

Figuur 10: aanvragen naar leeftijdscategorie, 2016

bron: Jeugdsportfonds Brabant

Bijlage A. Afkortingenlijst

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	RIO	Regionaal Inkomensonderzoek
CKM	Centrum, Krinkelhoek, Mettegeupel; wijk in gemeente Oss	SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
CPB	Centraal Planbureau	VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
Mib	Meedoen is Belangrijk; regeling minimabeleid gemeente Oss	WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
		MHM	Megen, Haren, Macharen

Bijlage B. Begrippenlijst

armoede

het gemis aan allerlei zaken die door de samenleving als noodzakelijk worden gezien en waarbij het gemis veroorzaakt wordt door onvoldoende inkomen en andere financiële bronnen.

besteedbaar inkomen

het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomens-verzekeringen, premies ziektekosten-verzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen.

eenoudergezin

een particulier huishouden met één ouder en thuiswonende kinderen

eenpersoonshuishouden

een particulier huishouden bestaande uit één persoon

eigen vermogen

totaal aan bezittingen verminderd met schulden; als schulden hoger zijn dan bezittingen is sprake van een negatief eigen vermogen.

laag inkomen

een inkomen tot 120% van het sociaal minimum

laagopgeleid

een persoon met als hoogste, afgeronde opleiding basisonderwijs, vmbo/mavo, of mbo niveau 1 heeft, en of die slechts de eerste 3 jaar van de havo of het vwo heeft doorlopen.

langdurig laag inkomen

een inkomen tot 120% van het sociaal minimum voor vier jaar of langer

niet-westerse allochtoon

een persoon van wie ten minste één ouder in een land in Afrika, Latijns-Amerika, Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije is geboren.

paar met kinderen

een particulier huishouden bestaande uit een paar met thuiswonende kinderen en zonder overige leden.

paar zonder kinderen

een particulier huishouden bestaande uit een paar zonder thuiswonende kinderen en zonder overige leden.

particulier huishouden

één of meer personen die samen een woonruimte bewonen en zichzelf daar niet-bedrijfsmatig voorzien in hun dagelijkse levensbehoeften.

sociaal minimum

bijstandsnorm; 100% van het wettelijk minimumloon (WML) voor echtparen en of samenwonenden en 70% van WML voor alleenstaanden en/of voor alleenstaande ouders met kinderen tot 18 jaar.

vaste lasten

uitgaven die contractueel verplicht zijn of die worden voorgeschreven door de overheid. Er is sprake van hoge vaste lasten als deze ten minste 40% van het inkomen beslaan.

werkloosheidspercentage

de werkloze beroepsbevolking als percentage van de totale beroepsbevolking (werkende en werkloze)

westerse allochtoon

een persoon van wie ten minste één ouder in een land in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika, Oceanië of in Indonesië en Japan is geboren.

zeer laag inkomen

een inkomen tot 105% van het sociaal minimum

